

Drugi primer: pri obravnavi Avstralije lahko uporabimo prosojnice iz serije Življenje v vročih krajih, npr. št.1 in 16 - puščave v Avstraliji, št.12 - avstralska farma ovc in kombiniramo s slikami iz knjige Lepi skrivnostni svet. Ha tej osnovi učenci posredno opazujejo Avstralijo. Delamo lahko v skupinah. Učenci se tako urijo v skladnem uporabljanju učbenika in druge geografske literature kakor tudi prosojnic kot dodatnega učnega vira.

Tretji primer: iz serij "Življenje na obali, na deželi in v redko naseljenih krajih" izberemo slike o pokrajini v Norveški in Švedski in delu ljudi tar jih uporabimo v šestem razredu pri obravnavi Skandinavskega polotoka. V poštev pridejo naslednje prosojnice: št.2 in 5 - manjše in večje norveško pristaniške, št.12 - norveški fjord, št.7 - ladja prevažna šolarje (iz serije Življenje na obali), št.16 - hribovska kmetija v Švedski, št.21, 22 in 27 - podiranje dreves, prevažanje in spravljanje lesa (iz serije Življenje v redko naseljenih krajih) . Prosojnice lahko služijo pri skupinskem delu, frontalnem uvodu, zaključku ali pa izvedemo frontalno učno uro.

Pomen prosojnic je pri različni uporabi različen. Lahko služijo kot ponazorilo, potrditev naše razlage ali snovi v učbeniku, za opazovanje okolja, posebej pa prispevajo k nazornosti pouka.

Prosojnice so pomoč učitelju, da učence navaja na geografsko opazovanje ter razvija sposobnost analiziranja geografskega okolja. Če jih uporabljamo v individualni ali skupinski obliki razvijajo smisel za samostojno delo ali dalo v skupini, kar spodbuja razgovor med učenci, pri frontalnem poročanju pa razgovor med učenci in učiteljem.

Vir: Didaktični komplet Ti in jaz, Dopisna delavska univerza, Ljubljana

KNJIŽEVNOST

DRAGOCEN ZEMLJEVID LEDINSKII IMEN SLOVENSKE ZAMEJSKE POKRAJINE

R.Petaros, K.Levak in G.Sudal, Tržaško ozemlje, Zemljevid in seznam krajevnih in ledinskih imen, Ljubljana - Trst 1977

Približno pred letom dni smo dobili zemljevid Trsta z okolico tja do državne meja, ki poleg krajevnih in drugih imen, kakršna so na navadnih zemljevidih, prinaša še načrtno zbrana ledinska imena. To je prvi tovrstni zemljevid večje slovenske pokrajine. Z njim smo dobili izredno bogat vir načrtno zbranih, enotno pisanih in urejenih geografskih imen. To je toliko pomembnejše, ker gre za zamejsko ozemlje, kjer so slovenska imena še posebno dragocena.

Zemljevid, ki mu je priložen tudi abecedni seznam imen, prepričljivo pričra ne samo o današnjem, temveč še bolj o zgodovinskem poreklu pokrajine. Gre za čas, ko se je ta kultivirala ter se skozi dolga stoletja polaaoma spreminjala iz prirodne v čedalje bolj izrazito agrarno pokrajino, ki ji je šele najmlajša, industrijska doba prinesla večje spremembe. Jasno je torej, kdo so bili nosilci njenega kultiviranja. Obilica je namreč imen - seveda slovenskih - ki aovare o prvotni sestavi gozda in o njegovem krčenju, o gospodarjenju na trebinah, poselitvi in naseljih, zemljiški razdelitvi, organizaciji in oblikah gospodarstva, zlasti o pašništvu, živinoreji, poljedelstvu, pa tudi o prometu in številnih drugih pokrajinskih potezah. Zbrana geografska imena zgovorno pričajo tako o naravnih kakor družbenih značilnostih vseh treh pokrajinskih ddoov, ki sestavljajo današnje Tržaško ozemlje - o apniškem Krasu, o njegovem flišno-apniškem obmorskem vznožju ter o delčku flišne Istre. Imena nam na svojevrsten način aovario o poreklu teh pokrajin. To pa ne velja samo za podeželje ali notranjost, temveč tudi za obalo in Trst. V mestu pa ne samo za mlajšo zazidavo, temveč tudi za staro mestno jedro. O tem nam je sicer prepričljivo spregovoril že

mestni načrt Trsta, ki ga je 1952. leta objavil Jadranski koledar, na katerem so zabeležena ledinska in druga slovenska imena v samem središču mesta. Ta imena smo doslej poznali največ iz drobnih in vsepovsod raztresenih prispevkov v slovenskem zamejskem tisku, zlasti v Jadranskem koledarju. Tokrat pa so zbrana za vse ozemlje, in to na enoten način, kar jim daje še posebno veljavo.

Izredno poučne so primerjave teh imen z imeni drugod po Sloveniji. Nazorno se namreč kaže enotnost in sorodnost poimenovanja posameznih pokrajinskih členov. Hkrati seveda zaživi tudi vrsta imenskih posebnosti primorske pokrajine, še posebej kraške in flišne. Znana je npr. zbadljivka, namenjena Brežancem, da imajo Dolino na hribu, Boršt brez gozda in Jezero brez vode.

Zemljevid je zaradi smiselno izbranih, umirjenih barv, jasnega črkovnega gradiva in tiska ter natančne tehnične izdelave dobro pregleden in hkrati ličen, kljub veliki gostoti imen pa ni prenatrpan. Izdelan je v merilu 1:30.000 in v velikosti 100 x 80 cm. Tudi oba stranska zemljevida Banov za 1823. in 1974. leto ga smiselno dopolnjujeta.

Zemljevid' vsebuje predvsem zelo bogat besedni zaklad, saj je na njem okoli 3.500 imen. Ker so grafično razčlenjena na štiri glavne skupine - na krajevna, reliefna, vodna in ledinska imena, so toliko preglednejša.

Abecedni seznam imen v prilogi ter orientacijska mreža na zemljevidu močno povečata uporabnost enega in drugega. Praktično je, da so na zemljevidu označena krajevna in nekatera druga imena tudi v uradni, italijanski obliki. Teh imen je sicer malo, kar je že samo po sabi zgovorno, so pa opazna, ker so povečini naselbinska,

Na Tržaškem je do zbiranja ledinskih in drugih geografskih imen prišlo pravzaprav iz narodnostnih oziroma narodnoobrambnih pobud. V prvih še močno nestanovitnih povojnih letih jih je začel zbirati Zorko Jelinčič, in sicer sprva ob obali, kasneje tudi po Krasu. Zbiranje imen je sicer potekalo več let, vendar je počasi napredovalo, z Jelinčičevo smrtjo pa je sploh zamrlo. Šele potem, ko so delo **DO** daljšem presledku obnovili, je dobilo ustrezno širino in načrtnost. Velikopotezno ga je namreč zasnovala in izpeljala Narodna in študijska knjižnica v Trstu. Poleg geografov so sodelovali tudi jezikoslovci, zgodovinarji in etnologi in med njimi je bilo nekaj sodelavcev tudi iz Ljubljane. Poleg tega je pri zbiranju, preverjanju in lociranju imen sodelovalo še preko 160 domačinov iz domala vseh naselij Tržaškega ozemlja, kar govori hkrati tudi o zanesljivosti zbranega gradiva. Zato jih uvodna beseda upravičeno navaja imensko. Čeprav je tako delo organizacijsko, tehnično in vsebinsko zamudno in zahtevno, so ga tržaški Slovenci uspešno izpeljali, za kar jim gre vse priznanje.

Našim šolam priporočamo imenski zemljevid Tržaškega ozemlja že zato, ker je lep, poučen primer kartografske inventarizacije geografskih imen in ker gre za posebno vrsto geografske karte, posebej pa ga seveda priporočam za prikazovanje zamejske Slovenije. Učitelje in šolarje pa utegne spodbuditi k zbiranju in kartografskemu orikazovanju imen v njihovem domačem kraju oziroma šolskem okolišu, kar je lahko koristna izpopolnitev lokalne geografije in širših oblik razgibanega pouka.

Zemljevid je seveda dragocen pripomoček predvsem pri toponomastičnem, zgodovinskem, etnološkem in drugem preučevanju Tržaškega ozemlja. Zato ga ustrezni strokovnjaki ne bodo smeli prezreti, še posebej pa ne geografi.

Zaradi pomena, ki ga zemljevid ima, bomo o njem še obsežnejše poročali v Geografskem vestniku.

Darko Radinja